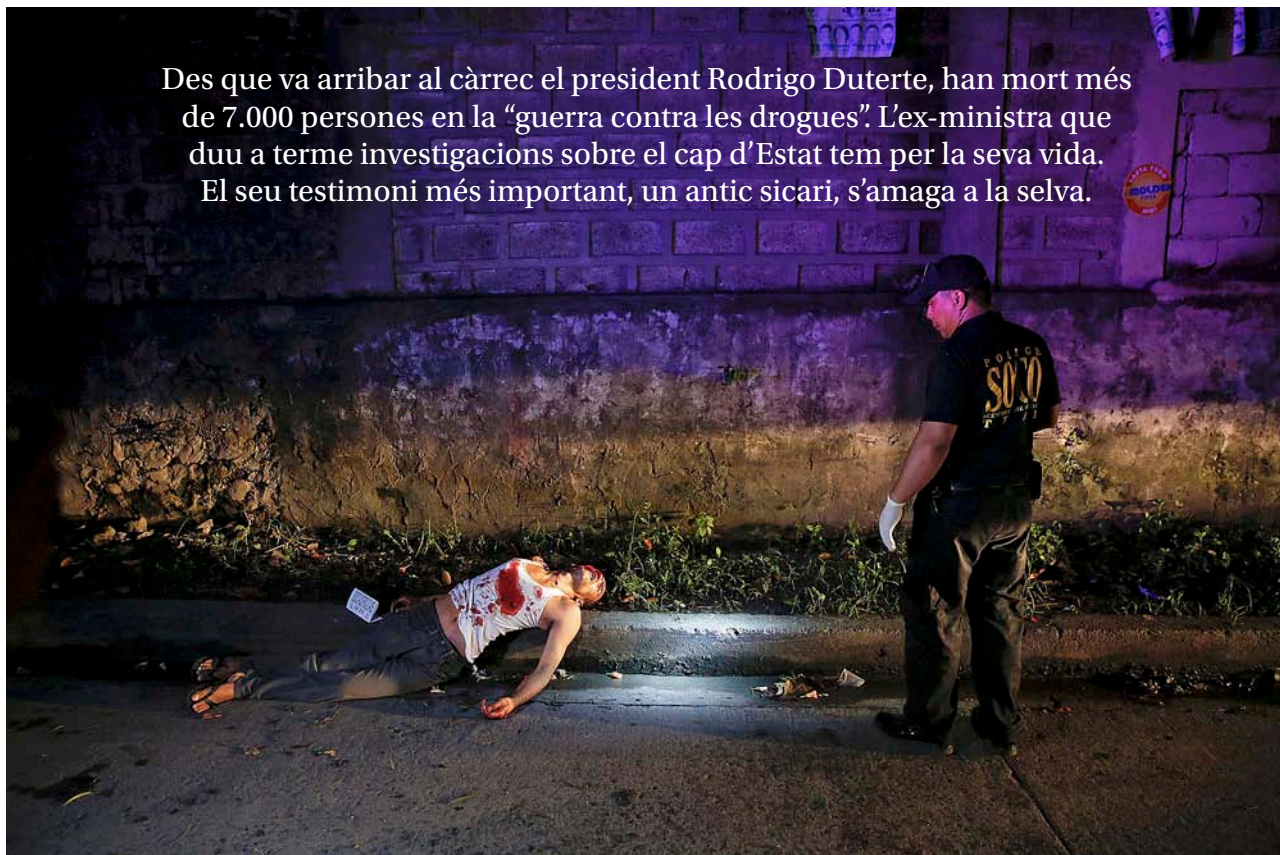

Des que va arribar al càrrec el president Rodrigo Duterte, han mort més de 7.000 persones en la “guerra contra les drogues”. L'ex-ministra que duu a terme investigacions sobre el cap d'Estat tem per la seva vida. El seu testimoni més important, un antic sicari, s'amaga a la selva.

La guerra bruta de les Filipines

Katrin Kuntz
© Der Spiegel

L'home de qui s'afirma que ha participat en la mort de més de mil persones està assegut en una cadira de plàstic enmig d'un paradís tropical i talla un coco fresc amb un matxet, zas, el suc blanquinós li vessa per les mans, li'n cauen gotes sobre les esportives negres.

Edgar Matobato va ser –això diu ell mateix– durant 25 anys membre dels es-

quadrons de la mort de la ciutat de Davao, al sud de les Filipines, fundats per l'actual president del país, Rodrigo Duterte.

Matobato somriu tímidament, allà darrere ha plantat maracujàs i s'hi fan guaiabes. Al seu amagatall la terra és fèrtil, l'aire aromàtic, les gallines escataïnen, un vent tebi li acaricia els cabells, mig grisos mig negres. Matobato veu la bellesa, però no li interessa.

Des de fa uns quants anys només té un desig: “Que Duterte vagi a la presó

abans que jo”, declara. “I que hi hagi justícia per a tota la gent assassinada”.

Matobato, de 57 anys, un home baixet i grassonet, amb cara de bona persona, casat i pare de cinc fills, viu en una cabana en una illa filipina, lluny de tota civilització. Està sota la protecció de l'Església; va abandonar voluntàriament el programa de protecció de testimonis estatal perquè ara el seu contrincant controla l'Estat. Qui vol arribar fins a Matobato ha de canviar de cotxe, pujar muntanyes i comprome- →

TESTIMONI DE L'ACUSACIÓ. Edgar Matobato (a sota) acusa l'actual president de les Filipines, Rodrigo Duterte, d'ordenar l'assassinat de centenars de persones quan era alcalde de Davao. Matobato, que era un dels seus sicaris, diu que ara Duterte ho fa a gran escala a Manila: "Reconec el nostre estil, com embolicàvem les víctimes amb cinta aïllant; com arranjàvem els llocs del crim: un revòlver, droga..."

→ tre's a no revelar res sobre la seva ubicació.

I és que Edgar Matobato és el testimoni més important en un procés fins ara únic al país. El setembre passat, davant la comissió jurídica del senat, Matobato va acusar el president, sota jurament, d'haver format un exèrcit d'assassins durant el seu període com a alcalde de la ciutat de Davao. Els membres d'aquest exèrcit, diu Matobato, ara operen a tot el país.

Matobato, amb les seves declaracions, també s'autoinculpava. Com a membre fundador dels esquadrons de la mort, afirma haver matat "més de 50 persones". Pel que diu, en va segrestar, torturar, trossejar, ofegar al mar i enterrar centenars més. També va col·laborar amb companys seus en assassinats. L'alcalde Duterte, afegeix Matobato, triava les víctimes, donava l'ordre d'execució i davant dels ulls d'Edgar Matobato va matar fins i tot una persona, com a mínim.

En totes les cadenes de televisió, en totes les portades s'ha vist la cara de Matobato. Un home amb un aspecte tan inofensiu podria haver comès aquells crims? Quines conseqüències tindria per a ell posar-se contra el president?

Com que Matobato no s'espera cap procés just i tem que els seus antics companys el tornin a torturar, no s'atreveix a sortir més al carrer. Davant la terrassa on està assegut aquest migdia s'estén una vall amb diverses tonalitats de verd i se sent la remor d'un riu fangós en l'ampla planícia. Darrere seu, una cabana de fusta; a terra, dos matalassos vells per a ell i per a la seva dona, amb la qual viu.

"Davant del senat vaig intentar explicar el sistema dels esquadrons de la mort", diu Matobato mentre aboca aigua de coco en gots. "Conec com funcionava a Davao més bé que ningú".

Edgar Matobato diu que considera una obligació parlar. Avui al seu país hi regna una impunitat semblant a la dels temps del dictador Ferdinand Marcos, que el 1972 va imposar la llei marcial. Més de 3.000 persones van ser assassi-

nades, molts cadàvers desfigurats per la tortura van ser llançats a les cunetes, igual que passa avui dia amb les víctimes de la guerra contra la droga. Només que ara, en el primer mig any amb Duterte al poder ja han mort el doble de persones que en gairebé una dècada amb Marcos.

Duterte va prometre als seus votants que alliberaria les Filipines del crim organitzat, de les drogues i de la corrupció. I ells el van votar perquè hi veien un salvador, algú que és diferent de l'*establishment*. Però ell en poc temps ha portat el país al caire de l'abisme amb la seva mentalitat d'executor. Una vegada es va comparar amb Hitler, si bé amb una xifra errònia. "Hitler va massacrar tres milions de jueus. Ara aquí hi ha tres milions d'addictes a la droga. A mi m'agradaria matar-los".

A les Filipines la premsa és relativament lliure, les persones s'atreveixen a parlar públicament. Però *de facto* les Filipines són en moltes zones un Estat policíac, si més no pel que fa a la decisió sobre la vida i la mort.

Prop de set mesos després de l'arribada al poder de Duterte, més de 2.500 persones han mort en operacions policials oficials, unes 5.000 han mort a causa dels esquadrons de la mort: sicaris em-

mascarats o no que patrollen en moto. Executen persones d'un tret al cap, els lliguen cinta aïllant al voltant del cap i els estrangulen. Maten les seves víctimes com animals, a ple dia, al costat d'un establiment de 7-eleven, en una cruïlla o mentre fan la migdiada en un quiosc. Tothom sap que en qualsevol moment a algú li pot tocar.

Als dipòsits de cadàvers de la capital, Manila, hi ha els morts que ningú no recull. Les presons estan plenes a vessar. Ara, sota el pretext de la lluita contra la droga, molts filipins ajusten comptes amb els seus enemics o amb veïns molestos. Processos judicials? A penes se'n fan.

Hi ha sobretot dues persones que podrien ser perilloses per al president. Formen un tàndem inusual. La senadora i jurista Leila de Lima, que el setembre del 2016 va demanar una investigació al senat filipí, ja que després de l'arribada de Duterte cada vegada hi havia més assassinats. I Edgar Matobato, el seu testimoni, que afirma que fa set anys va rebre l'encàrrec de matar-la, de part del president Duterte.

A la terrassa de la seva casa protegida, Matobato mira a terra amb timidesa. Al coll hi porta una cadena de perles amb

una creu. Com se'n pot parlar, d'una culpa incommensurable?

Matobato tria paraules sòbries; fa un recorregut per períodes, dates i noms. Recorda bé el moment en què Duterte el va reclutar com a sicari. Va ser l'any 1988, diu Matobato, ell era paramilitar i pagès, cultivava els camps del seu pare, que havia estat decapitat pel comunista Nou Exèrcit del Poble.

Al març el va anar a trobar el guardaespalles del nou alcalde Rodrigo Duterte i li va oferir una feina a l'administració local. El van fer anar a un hotel. Duterte va explicar a ell i sis homes més que la seva tasca era netejar Davao de criminals: violadors, petits delinqüents i traficants. A la nova tropa Duterte els va posar el nom de Lambada Boys, diu Matobato. Havia de ser la primera cèl·lula dels esquadrans de la mort.

El primer mort de Matobato va ser un home en un billar. Ja no recorda què se li retreia. Matobato diu que en un hotel un policia li va donar una arma, alguna cosa per menjar i que després van posar-se en marxa. "No estava gaire nerviós, perquè amb mi hi havia la policia", diu Matobato. Va entrar al billar i va prémer el gallet. Va sorprendre's de tan fàcil que va ser.

El 1993 va veure directament com el

mateix Duterte disparava a un investigador del Ministeri de Justícia. Després d'un tiroteig l'home va caure ferit a terra, i Duterte el va "rematar".

L'alcalde escollia en persona les víctimes, diu Matobato. Els responsables d'un barri li passaven llistes amb informacions sobre suposats criminals. "Aleshores ell directament decidia sobre la vida d'aquelles persones".

Per criminals comuns els donaven 3.000 pesos (uns 57 euros), per a criminals d'alt nivell, 6.000 pesos, diu Matobato. La seva feina oficial era fer vigilància en "mercats, estacions i escoles". Matobato diu: "Després de sis mesos estava convençut que ajudava les bones persones matant les dolentes". A la seva família no els en va dir res.

Durant els següents tres o quatre anys, la cèl·lula va créixer fins a 100 sicaris; s'hi van afegir alguns antics rebels comunistes. La majoria tenien, segons Duterte, feines a la policia, oficialment. "Per això després d'un assassinat mai no s'obrien investigacions".

Matobato explica la història molt concentrat. Sembla com si, per damunt de tot, volgués ser entès i escoltat. Encara ara li costa comprendre que les autoritats no obrissin cap investigació contra

ell. Ens ensenya una llibreta plena de documents que demostren que l'havien contractat a Davao.

Matobato diu que se'l mengien els remordiments. "Cada nit veig les cares dels morts". Diu que el persegueixen com fantasmes. Mira la seva dona mentre ella passa sense dir res cap a l'estenedor. Encara l'estima, amb aquest passat? "Ella es queda al meu costat", diu amb veu baixa i mira a terra.

L'afidàvit de Matobato consta de 87 preguntes i respostes. S'hi descriu com Davao Duterte va establir un sistema en què només es beneficiaven els qui eren lleials. A qui pertanyia al comando ningú no podia fer-li res. I qui en volia formar part havia de ser extremadament brutal.

Com que a les Filipines amb Duterte l'Estat mateix s'ha convertit en criminal, Matobato no pot expiar les culpes. Els aliats del president al senat van declarar Matobato "de poca credibilitat". El ministre de Justícia –que considera, en paraules seves, que els criminals no són humans– va dir que Matobato escampa "mentides". Duterte va afirmar que no el coneixia. En canvi, fa poc es va vanter d'haver mort persones. La comissió jurídica, davant la qual va declarar Matobato, va suspendre els treballs sobre la qüestió.

Ara Matobato explica com actuaven ell i els altres sis membres fundadors dels esquadrans de la mort. Com segrestaven víctimes abans de matar-les. Com feien desaparèixer els morts. "Abans de trossejar el cos, els desvestíem i cremàvem la roba que portessin per eliminar proves. Després regàvem els cossos amb oli perquè no fessin pudor". Duterte, afegeix, de vegades observava el procediment i comprovava si havien mort la persona correcta, abans d'enterrar-la en una pedrera.

L'any 2013, diu Matobato, va arribar un punt d'inflexió. Aleshores l'esquadró de la mort de Davao tenia uns 300 membres. Ell va segrestar tres noies joves, suposadament traficants, que tenien si fa no fa l'edat dels seus fills.

"Abans de matar-les, els meus companys les van violar", explica Matobato. Ell també hi va participar. "Però jo sabia que aquelles noies eren innocents". Durant dècades va acceptar que en un assassinat també moren persones innocents, però en aquell cas va escriure una carta al cap del seu equip dient-li que ja era vell i que volia deixar el grup.

→ Durant una setmana els altres homes de la comissaria de policia el van torturar. Es va poder escapar, es va dirigir finalment a la Comissió Filipina pels Drets Humans i a través del Ministeri de Justícia va entrar en un programa de protecció de testimonis. Però quan va veure's clarament que Duterte podria ser president, va abandonar el programa perquè ja no se sentia segur. Des d'aleshores el protegeix l'Església.

Abans de la seva elecció com a president, Duterte havia promès que llançaria els criminals a la badia de Manila per "alimentar els peixos". "Així va ser. Tot el que veiem avui a Manila prové de Davao", diu Matobato en veu baixa. "Torno a reconèixer el nostre estil, com embolicàvem les víctimes amb cinta aïllant, com arranjàvem els llocs del crim: un revòlver barat al costat del mort perquè semblés que s'havia defensat. Sempre portàvem droga a sobre que endossàvem a la víctima".

L'únic que ha canviat una mica són els cartells que col·locàvem al lloc dels fets. En comptes de posar-hi "Sóc traficant", ara hi diu: "Sóc traficant, no feu el mateix que jo".

"Tot el que vaig fer jo eren ordres, no era res personal", diu al final del relat. Després Edgar Matobato es posa a plorar una bona estona.

Qui avui passi per un barri de barraques de Manila pot veure com s'ha estès el sistema de Davao. Es pot topar amb veïns que estan de dol, que fan vetlla al costat d'un mort que ha estat assassinat mentre dormia al costat dels seus fills. Com que la filla no tenia diners per a l'enterrament, ja fa més d'una setmana que és el taüt i el vetllen.

En un cementiri atrotinat hi ha tres nens de 10 anys jugant; parlen sobre un enterrament massiu de 13 morts, apilonen cranis que hi ha per terra i fan una piràmide.

A la presó d'una comissaria de policia hi ha 84 homes en una cel·la d'uns 20 metres quadrats. Expliquen vociferants les seves històries entremig dels barrots. A penes n'hi ha cap que sàpiga per què hi ha anat a parar. Hi fa una calor insuportable i molta pudor, els malalts jueuen per terra queixosos davant la cel·la.

Una passejada per qualsevol barri de barraques és igual que un viatge per un submón sense misericòrdia. En una casa, la ubicació de la qual no podem revelar, trobem un noi de 18 anys que es diu

Ryan. Explica com va sobreviure a una massacre en què van morir sis dels seus amics. Cap d'ells, diu, no havia tingut mai res a veure amb la droga. "Havíem posat música i estàvem rient, llavors va acostarse una moto a tota velocitat i un home va disparar a dintre la sala d'estar.

La persecució de suposats drogoadictes i traficants amb Duterte segueix un principi senzill. Segons Matobato també es coneix des de Davao: els responsables d'un *barangay* –la unitat administrativa més petita de les Filipines– elaboren una llista amb sospito-

EN UN CEMENTIRI ATROTINAT TRES NENS DE 10 ANYS PARLEN SOBRE UN ENTERRAMENT MASSIU DE 13 MORTS I FAN UNA PIRÀMIDE AMB CRANIS

El jove es va poder amagar al lavabo. Com que va sobreviure, els veïns es pensen que és culpable. Ara a ell també el protegeix l'Església. Té una bala a la cama. Les víctimes innocents són el que Duterte anomena "danys col·laterals" de la guerra contra les drogues.

sos i la donen a la policia. Els noms els aporten els habitants i s'admeten sense fer comprovacions. D'aquesta manera una persona que ha discutit amb el veí o que té deutes fàcilment pot acabar a la llista negra de Duterte. El següent pas és que els policies truquen a diverses portes amb aquesta llista, avisen la

L'ex-ministra de justícia i ex-presidenta de la Comissió de Drets Humans, Leila de Lima, vol demostrar la culpabilitat de Duterte. Ara l'acusen a ella de traficar amb droga.

sona al país que des de fa anys intenta en va ser una amenaça per al president Duterte. És una dona elegant i molt maquillada, porta una brusa estampada, sembla un ocell del paradís, “un intent de sentir-me bé”, diu somrient. Pertany als liberals, partit de govern durant molt anys.

Al seu escriptori hi té dos mòbils, als quals no paren d'arribar missatges amb amenaces de mort; i, al costat, el nou informe d'Amnistia Internacional sobre les matances. És un informe que a De Lima li hauria agradat escriure ella. “Però jo no vaig tenir l'oportunitat de fer-ho”, diu. De perseguidora de Duterte es va convertir en perseguida. Al vestíbul del seu despatx ara hi té guardaespalles.

Leila de Lima va conèixer Duterte l'any 2009. Aleshores ella encara era presidenta de la Comissió Filipina pels Drets Humans. Va llegir un informe de les Nacions Unides sobre els esquadrans de la mort a Davao. Va ser un xoc: la persecució de poderosos que violaven els drets humans sempre li havia interessat com a jurista.

De Lima va crear un equip i va dirigir-se a la ciutat natal de Duterte, va fer entrevistes i va interrogar testimonis. Va organitzar consultes públiques en un hotel. Una vegada Duterte també hi era. De Lima diu que llavors va prendre una decisió que portaria conseqüències, perquè a l'aleshores alcalde li va preguntar públicament una cosa: “Com poden haver tingut lloc aquests assassinats a Davao sense l'aprovació del govern local?”

Duterte se la mirava sense dir res. Després va agafar embranzida i es va posar a fer un monòleg sobre la tradició de la violència a Davao. Va parlar sobre el moviment Alsa Masa, que als anys vuitanta va lluitar contra els comunistes a Davao. Va concloure que aquelles tropes de vigilància eren fins i tot pròpies de la zona.

Aleshores De Lima no va trobar cap prova que relacionés la policia de Davao o Duterte amb els esquadrans de la mort. Però diu: “Ell no ha oblidat res”. Anys després De Lima va saber per Ma-

tobato que Duterte l'havia volgut fer matar. Matobato va declarar que una tropa de 80 homes va esperar De Lima i el seu equip quan anaven a investigar un abocador on els esquadrans enterraven les víctimes. De Lima va estar de sort perquè no va gosat penetrar tan endins del recinte com es pensaven els homes.

“Així que Duterte va ser escollit president, van començar els assassinats a Manila”, diu De Lima. Com a ex-ministra de Justícia i presidenta de la Comissió pels Drets Humans, De Lima va preparar la investigació al senat.

El testimoni sorprenent va ser Matobato, que va conèixer quan era ministra de Justícia, quan el 2014 buscava protecció dels seus ex-companys. L'home, diu De Lima, no sabia ni llegir ni escriure, “però coneix la situació de Davao. Jo me'l crec”. Després de la seva declaració van començar els cops baixos. Duterte va dir que els esquadrans de la mort eren “un mite” i De Lima “una dona amoral” que més li valdria penjar-se.

La comissió jurídica del senat va concloure totes les investigacions sense comprovar detalladament les declaracions de Matobato. Duterte va afirmar que la seva contrincant De Lima s'havia embutxacat diners per suborn procedents de caps de la droga quan era ministra de Justícia. Els aliats de Duterte al senat la van destituir del càrrec de presidenta de la comissió. Hi va haver compareixences contra ella, un dels testimonis va dir en veu alta el seu número de telèfon i la seva adreça a la tele. A YouTube hi ha vídeos trucats en què es veu com participa en una festa amb caps de la droga.

A l'octubre la van denunciar per tràfic de drogues, que suposadament va dur a terme dintre d'una presó de Manila. De Lima diu que aquestes acusacions són “una falsificació amb què volen fer-me callar”. Duterte havia avisat el senat: no intervinguin en la meua guerra contra les drogues. En total hi ha 16 denúncies contra ella.

De Lima vol iniciar un procés de destitució contra Duterte per assassinat →

gent. Sovint als qui prometen canviar se'l troba morts al carrer igualment.

Així anava si més no fins fa un parell de setmanes, fins que uns policies van segrestar un empresari sud-coreà, van exigir un rescat i el van assassinar. Primer Duterte va cridar a l'ordre el seu aparell de persecució i oficialment les accions de moment estan aturades. Però els esquadrans de la mort continuen actuant. I el president vol que més endavant se n'ocupi l'exèrcit, d'operar als barris de barraques. Si això passa, la guerra contra les drogues podria tornar-se encara més brutal.

“Allò de fer servir l'exèrcit és pura cosmètica”, diu la senadora Leila de Lima al seu despatx de Manila, i la seva veu acaba destil·lant ràbia. “En realitat aquí regna des de fa temps la llei marcial”. Ja no hi ha drets humans, afegeix. “I els valors de la nostra societat s'estan descomponent”.

Leila de Lima, també de 57 anys, és juntament amb Matobato la segona per-

El Temps

Nova maqueta

Nous opinants

Nou format

Nou Temps

Ja al teu quiosc

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltamps.cat
escriu-nos a
[subscripcions@
eltamps.cat](mailto:subscripcions@eltamps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atendrem de
9.00 a 14.00 hores

MÓN ◉ LES FILIPINES

PRESONS INDECENTS. En una cel·la d'uns vint metres quadrats, a la presó d'una comissaria de policia de Manila, hi ha 84 homes. La calor és asfixiant i la pudor, insuportable.

→ massiu. Però el president encara té molta popularitat: segons les enquestes, un 86%. El seu partit té majoria al senat. I els presidents al càrrec estan protegits de l'enjudiciament penal per una regla d'immunitat. De Lima apel·la, per tant, al Tribunal Penal Internacional perquè obri diligències contra Duterte per "crims contra la humanitat".

De Lima diu: "Jo sóc innocent". Però és conscient de la força que té l'aparell i del poder del president.

A començament de mes unes persones d'un barri de barraques van acudir per primer cop a la justícia per explicar la seva història. Un home que diu que va sobreviure a una massacre comesa per la policia explica que els agents, just després del succés, van acordar com havien de deixar el lloc dels fets després de les execucions. Les declaracions d'aquest home confirmen el que el testimoni d'Edgar Matobato explica sobre els mètodes dels esquadrans de la mort. Aquest cas podria ser el primer d'aquesta mena vist per un tribunal. Això seria un èxit per a la senadora De Lima. La majoria de víctimes del tràfic de drogues són pobres i normalment no es poden permetre defensar-se.

Duterte ha creat un clima en què un rumor pot conduir a la mort, i no es preveu que aquest clima s'acabi. De Lima i Matobato lliuren una batalla molt difícil de guanyar.

Un matí de febrer la senadora Leila de Lima apareix novament a la cambra del senat on va parlar Matobato. Ja no li queda gaire per dir, el parlament ja no s'interessa més pels esquadrans de la mort de Davao, ni tampoc pels retrets contra el president. En canvi, els diputats aquest matí debaten sobre la possible reintroducció de la pena de mort. L'Estat ha de demostrar encara més duresa.

Els presents intercanvien arguments, el debat es torna més acalorat; passada una hora Leila de Lima s'aixeca de la cadira. "La pena de mort és un error", això és l'únic que diu. Després agafa les seves carpetes i abandona la sessió. No té temps per perdre. Creu que el Govern fa la guerra contra els pobres i persegueix els seus defensors.

Leila de Lima ja tem que la detindran. •

Traducció d'Arnau Figueras

